

# Är människan en gåta, eller ett par läsglasögon i ett avloppsrör?

► **Fredrik Lindström:** *Evolutionen och jag kommer inte överens* (Atlantis 2010)

Fredrik Lindström diktar lättsamt om evolutionen. Men hans svårighet att komma överens med det naturliga urvalet kan också leda till en insiktsfull diskussion.

**E**volutionsteorin är närvarande i vår vardag och med den, liksom med andra vetenskapliga teorier, är det som med en känd, svensk möbel: Vi förstår inte alltid instruktionerna, blir ibland stående med mystiska skruvar i handen, men håller möbelen (läs: finner teorierna en plats i vardagen) är vi nöjda.

Jag ifrågasätter inte **Fredrik Lindströms** kunskap om evolutionsteorin. Han är en folkbildare av rang och med en komisk udd (misstanken är snarare att han döljer sin kunskap än ger sken av en sådan). Det finns ändå en spännande slitning i hans diktsamling *Evolutionen och jag kommer inte överens*.

Det förefaller nämligen som om Lindströms oenighet med evolutionen har att göra med en mer allmän, mental kullerbytta som vi gör när vi "tar ställning" till evolutionsteorin. Innan vi kommer in på det spåret, låt oss konstatera: Oeniga kan vi endast vara med någon som uttrycker en bestämd åsikt, med allt vad det innebär av argument och motiv.

Det ska sägas att Lindström också använder evolutionens enkelt beskrivna mekanismer – slumpmässig förändring, anpassning, fortplantning – för att att driva med ett mänskligt beteende som inte bara verkar sakna en funktion, utan som också vittnar om själslig tomhet. Samlingens kåserande inlägg om bland annat "moderna yrkesarbetande mediamammor" med lite tid "för sina barn med individualistiska namn och som bor med minimalistisk inredning" tillsammans med män som kör stadsjeep och jagar vildsvin, kunde vara ett exempel på tomheten.

Den som läst Lindströms bok tycker kanske att recensenten gör sig skyldig till hårklyveri då han tar poetens ganska lättsamma behandling av evolutionen på allvar. Den lättsamma tonen har inte gått mig förbi, men inte heller allvaret.

Intressanta är Fredrik Lindströms poetiska funderingar om hur människan, den komplexa individen – han själv förstås – passar in i den enkelspåriga evolutionen. Intressant för läsaren är att fundera över en eventuell motsättning: Är det svårt att komma överens med evolutionen?

Poeten frågar sig "Människor, / var kommer de alla ifrån?" Ägglossning och kromosomer ger inget svar, inte om en varelse med skilda vanor "när det gäller / vilket ben / man lägger / över det andra" och "oförutsägbara sätt / att hantera den / bottenlösa rädslan / i att bara / existera."

Här, i samlingens inledning, ventileras tanken att människan inte är som andra varelser. Längre fram slår Fredrik

Lindström ändå fast att "Människan är förstås / ingen gåta." Troligen är vi inte heller "skapelsens krona, / snarare en / ärtä i näsan / eller / ett par läsglasögon / i ett avloppsrör."

Evolutionen, livets blinda draghäst, bryr sig inte om poeten utan tycker snarare att han kan "dö undan" efter reproduktion, medan poeten raljerar "ständigt över / det otillräckliga i / överlevnad och / fortplantning – / det är klart man vill något mer."

Det är nu jag börjar grubbla. Inte för att jag ifrågasätter tanken om livets utveckling och om hur människan är ett resultat av denna process, utan för att det för mig inte är självklart att evolutionen uttrycker en åsikt som vi kan dela eller ifrågasätta.

Snarare är det väl så, att vi använder oss av evolutionstanken för att stöda våra egna åsikter om hur något, vad det nu än må vara, "egentligen" är; om hur vi "borde" se på saker och ting. Likt Lindström i bokens avslutande dikt kan vi till exempel välja att beskriva kärlek och ömhet som en programmerad blindgångare: "En tjänsteman / som arbetar åt / fortbeståndet."

Slitningen finns mellan att se en given mening i evolutionen och att inse att vi själva ingjuter denna mening. Kanske är det den här tanken som Fredrik Lindström formulerar då han frågar evolutionen "hur allt började". "Det var inte meningen" svarar evolutionen eftersom ingen mening finns.

Men människan, fortsätter evolutionen, är den ständiga nykomlingen i staden, förvånad över det första mötet: "Vilket sammanträffande / att jag mötte just dej. / Jag kunde ju lika gärna / ha träffat någon annan. / Hur stor är egentligen chansen?" Varje möte ter sig osannolikt och ändå är det givet att nykomlingen kommer att möta någon.

Oenigheten med evolutionen har inget med evolutionen men allt med oss att göra. Inser vi inte det så gör vi en mental kullerbytta. Evolutionstanken vävs in i våra funderingar om oss själva – via populärkultur och (populär)vetenskap; med rynkade pannor eller kryddad med skrott över kaffebordet – och i den mån den ger svar eller befäster våra åsikter så är det för att de här redan finns i oss.

Människan är resultatet av en lång, slumpartad process. Det här är inte bara ett faktum utan också ett verktyg som vi kan använda oss av på intressanta eller ointressanta sätt; medvetna – eller omedvetna – om att vi bidrar till en kollektiv självbild som aldrig blir klar. ■